

TOPLUMSAL CİNSİYET ROLLERİNİN İLLÜSTRASYONA YANSIMASI: GOOGLE DOODLE ÖZELİNDE GÖSTERGEBİLİMSEL BİR ANALİZ

• Doç. Merve ERSAN* • Arş.Gör. Gamze BAL**

ÖZET

Toplumsal cinsiyet, toplum içinde kabul edilen ve kadın ve erkek ile ilişkilendirilen çeşitli davranış biçimlerini ve normları ifade eder. Kitle iletişim araçları, toplumsal cinsiyeti şekillendirmede ve etkilemede önemli bir rol oynamaktadır. Bilgiye hızla erişim sağlayan ve iletişimi kolaylaştıran bir araç olan İnternet üzerinde “Google”, kullanıcıların en sık kullandığı arama motoru olarak önemli bir konuma sahiptir. Google arama motorunu ziyaret eden kullanıcılar, çeşitli özel günlerde logo üzerinde “Doodle” isimli günün anlam ve önemini vurgulayan hareketli ve etkileşimli tasarımlar ile karşılaşmaktadır. Bu araştırma, Google Doodle tasarımlarında toplumsal cinsiyetin nasıl sunulduğunu tespit etmeyi amaçlamaktadır. Bu bağlamda, amaçlı örnekleme kullanılarak, Google’ın 2000-2023 yılları arasında Anneler Günü ve Babalar Günü’ne özel tasarladığı toplam 70 adet Doodle incelenmiş, bu tasarımların 49’unda cinsiyetçi bir yaklaşım içeren göstergelerin bulunduğu tespit edilmiştir. Bu Doodle’lar arasında benzer görsel ve anlamlara sahip tasarımlar dokuz grupta toplanarak Roland Bartes’in göstergibilimsel yöntemi ile detaylı çözümlemeleri yapılmıştır. Sonuç olarak; incelenen tasarımlarda toplumsal cinsiyet rollerinin hangi göstergeler aracılığıyla iletildiği ortaya konulmuş, ayrıca toplumda kadına atfedilen rollerin Google Doodle tasarımlarına yansıdığı; tasarımların geleneksel toplumsal cinsiyet rollerini yeniden üretir nitelikte olduğu, dolayısıyla ataerkil cinsiyetçi düzeni destekler biçimde tasarlandığı görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Toplumsal cinsiyet, Google, Doodle, İllüstrasyon, Göstergibilim.

* Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Sanat ve Tasarım Fakültesi Grafik Tasarımı Bölümü, merve.ersan@hvb.edu.tr, ORCID: 0000-0003-0587-7875

** Bitlis Eren Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi Grafik Sanatlar Bölümü, gbal@beu.edu.tr, ORCID: 0000-0001-7459-134X

THE REFLECTION OF GENDER ROLES IN ILLUSTRATION: A SEMIOTICAL ANALYSIS IN THE CONTEXT OF GOOGLE DOODLE

• Assoc. Prof. Merve ERSAN* • Res. Assist. Gamze BAL**

ABSTRACT

Gender encompasses socially accepted norms and behaviors attributed to men and women. Mass media significantly shapes and influences these roles. As a key tool for rapid information access and communication, the internet holds a vital place, with Google serving as the most popular search engine for activities like information retrieval, news tracking, and video streaming. On special occasions, Google features dynamic and interactive designs called “Doodles” on its logo to emphasize the day’s significance. This research aims to analyze how gender is portrayed in Google Doodle designs. In this context, a purposive sampling method is used to examine a total of 70 Doodles specially designed for Mother’s Day and Father’s Day by Google between 2000 and 2023, revealing that 49 of these designs contained indicators of a gender-biased approach. These Doodles are categorized into twelve groups based on similar visual and semantic features, and detailed analyses are conducted using Roland Barthes’ semiotic method. As a result, it is revealed through the examined designs which indicators convey gender roles and how roles attributed to women in society are reflected in Google Doodle designs. The designs are found to reproduce traditional gender roles, thereby supporting a patriarchal gendered order.

Keywords: Gender, Google, Doodle, Illustration, Semiology.

* Ankara Hacı Bayram Veli University, Faculty of Art and Design, Department of Graphic Design, merve.ersan@hbv.edu.tr
ORCID: 0000-0003-0587-7875

** Bitlis Eren University, Faculty of Fine Arts, Department of Graphic Design, gbal@beu.edu.tr, ORCID: 0000-0001-7459-134X

1. GİRİŞ

Toplumsal cinsiyet, iş bölümü ile yakından ilişkili sanayileşme süreci ile birlikte ortaya çıkan bir kavramdır. Toplumsal cinsiyet, bir toplumun belirli cinsiyetlere atadığı ve o cinsiyetlerin hangi davranışları sergilemesi, hangi rolleri üstlenmesi gerektiğini belirleyen normlardır (Demirel ve Pekasıl, 2024; Yıldız, 2022). Erkekler ve kadınlar arasında farklılık gösteren bu roller doğumla değil, toplumsal öğrenme ve kültürel etkileşimlerle edinilir (Dinç ve Çalışkan, 2016). Örneğin, birçok toplumda erkeklerin güçlü, liderlik özelliklerine sahip olması beklenirken, kadınlar için ise daha duygusal, bakıcı ve ev işlerine odaklanan roller öngörülebilir. Toplumsal cinsiyet rolleri, bireylerin davranışlarını, sosyal ilişkilerini ve yaşamlarını etkileyen önemli bir faktör olup, bu roller zamanla değişebilir ve farklı toplumlarda değişiklik gösterebilir. Kadınların toplumdaki temsiline yönelik engeller ve kısıtlamalar da, toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin bir sonucu olarak ortaya çıkar (Deveci ve Yorulmaz, 2021). Bu eşitsizlik, kadınların sosyal ve ekonomik yaşamda dezavantajlı konumda kalmalarına sebep olmaktadır. Örneğin, kadınların eğitim düzeyinin düşüklüğü, sağlık hizmetlerine erişim sorunları ve ekonomik bağımsızlığa sahip olamamaları, bu durumun önemli örneklerindendir (Özel vd., 2021; Sezgin, 2015). Toplumsal cinsiyet eşitsizliği ise genel olarak kültürel, sosyal ve ekonomik alanlarda kadınların aleyhine oluşan eşitsizlik durumu olup, bu durumun “doğru bir gerçeklik” olarak kabul edilmesi söz konusu cinsiyetçi yaklaşıma yol açmaktadır.

Cinsiyet sözcüğü TDK’ya göre, “Bireye, üreme işinde ayrı bir rol veren ve erkekle dişiği ayırt ettiren yaradılış özelliği” dir (Türk Dil Kurumu, t.y.). Toplumsal cinsiyet ise, bireyin biyolojik cinsiyet özelliklerinin ötesinde, kimliğinin toplum tarafından şekillendirilmesidir (Veur vd., 2009: 27-28). Bu tanımlardan hareketle, cinsiyet kavramı kadın ve erkek arasındaki biyolojik ayrımı ifade ederken, toplumsal cinsiyet, kadın ve erkek cinsiyeti üzerinden toplumun beklentilerini oluşturan ve topluma kültürel olarak yüklenen anlamlar bütünüdür ifade etmektedir.

Toplumsal normlar, medya temsili ve tüketim kültürü gibi unsurlar cinsiyet kimliğinin oluşumunda etkilidir (Paoletti, 2012). Aile ortamı toplumsal cinsiyet farklılıklarının oluştuğu, geliştiği ve devamlılık sağladığı ilk basamaktır (Dedeoğlu, 2000: 141). Kişi, dünyaya gelmeden ve doğumundan itibaren cinsiyetini vurgulayan binlerce tavır, davranış ve söylemlere maruz kalmakta ve küçük yaştan itibaren bilinçaltına bu yönde mesajlar gönderilmektedir. Cinsiyet farkları ve stereotipleri çocukların kimlik gelişiminde rol oynamakta ve bu süreçte aileler, eğitim sistemleri ve toplumun genelinin etkisi olmaktadır (Paoletti, 2012). Cinsiyet normları ebeveynler tarafından çocuklara öğretilmekte ve toplumsal cinsiyet, sosyal öğrenme yoluyla içselleştirilmektedir. Aile tarafından çocuk ile kurulan iletişimden ona sergilenen davranışa, giyeceği elbisenin renginden

alınacak oyuncakların seçimine kadar toplumsal cinsiyet rolleri inşa edilmektedir. Özellikle pembe ve mavi renklerin çocuklara yönelik giysilerde ve oyuncaklarda belirgin bir şekilde kullanılması, bu süreçte cinsiyet kimliklerinin pekiştirilmesinde önemli bir rol oynamaktadır (Frassanito ve Pettorini, 2008). Aile tarafından temelleri atılan toplumsal cinsiyet rolleri, eğitim hayatı, arkadaş grubu ve kitle iletişim araçlarının sürece dâhil olmasıyla devam etmektedir (Güdücü, 2018: 24).

Eğitim, “yaşantı ve öğrenme yoluyla bireyde istendik yönde davranış değişikliği meydana getirme süreci” olarak tanımlanmaktadır (Aslan, 2004: 7). Çocuk, ailesinden sonra rol model alacağı öğretmeni ile tanışmakta ve eğitim materyali olarak açık ve örtülü mesajların yer aldığı ders kitaplarını kullanmaya başlamaktadır (Kırbaşoğlu ve Eyüp, 2011: 131). Örneğin; Türkiye’de 1948 yılına ait “İlkokula Temel Bilgiler” kitabında “Yiyeceklerimiz, Mutfak İşleri”, başlıklı serinin ön ve arka kapağında toplumsal cinsiyet rollerine vurgu yapılan illüstrasyon çalışmalarında (Görsel 1a ve 1b), anne mutfak işleriyle ilgilenirken, baba evin reisi rolünde koltukta oturmakta ve gazetesini okumaktadır. Erkek çocuk, masada sofranın hazırlanmasını beklerken, kız çocuk sofraya tabakları taşıyarak annesine yardım etmektedir. Özetle, erkekler otururken kadınların ayakta olduğunu görülmektedir (Görsel 1a). Serinin diğer örneği olan “Ev Tertibi” konulu kitapta baba elinde gazetesi ile koltukta oturmakta, aile bireyleri onun etrafında toplanmış konumda gülümseyerek bu durumu onaylar görünmektedir (Görsel 1b). Annenin, evin tertip ve düzeninden sorumlu olmasının yanında bakımlı ve güzel olması da beklenmektedir. Eril tarafın yani babanın ise, hane içinde pasif ancak otoriter ve miskin bir tavırla resmedildiği görülmektedir. Dolayısıyla bu kitapları gören çocukların küçük yaştan itibaren toplumsal cinsiyet rollerini pekiştirici görsellere maruz kaldığını söylenebilir.

a)

b)

Görsel 1. a) İlkokula Temel Bilgiler, “Yiyeceklerimiz, Mutfak İşleri”, Sayı,12, (Demiray, 1948a: ön ve arka kapağı). b) İlkokula Temel Bilgiler, “Ev Tertibi”, Sayı: 24, (Demiray, 1948b: ön ve arka kapağı).

Bireylerin tutum ve davranışları ilk olarak aile ortamında oluşmaya başlamaktadır. Okul ve akran grubunda şekillenmeye devam eden bu durum kitle iletişim araçlarıyla verilen mesajlar ile desteklenerek toplumsal cinsiyet rolleri inşa edilmektedir (Mora, 2005: 4). Ev temizlik ürünleri reklamlarında bu duruma sıklıkla rastlanmakta ve ev işleri toplum tarafından kadına yüklenmektedir. Örneğin, Persil Sıvı Deterjan reklamı (Görsel 2a) ve Cif Power (Görsel 2b) reklamında kadınların çocuklarına, evlerine, ailelerine karşı sorumluluğu olduğu imajı verilmektedir. Anne ve küçük kız çocuğu bu ürünlerle ilişkilendirilerek varsayılan sorumlulukları yerine getirmesi gerektiği yönünde mesajlar dayatılmaktadır (Çeken ve Özkan, 2020: 64-65). Dolayısıyla reklam çekimlerinde kadınların güzel, kırılğan, hizmet eden, itaatkâr bireyler olarak yansıtıldığı görülmektedir.

a)

b)

Görsel 2. a) Persil sıvı deterjan reklamından bir kesit, (Reklamlarla Yaşıyorum, 2016). b) CİF Power ürün reklamının bir kesit, (Cif Türkiye, 2021).

Cinsiyet kodlamalarının, kitap kapağı, afiş, basılı ve dijital reklamlarda kullanılan yazı karakterlerine de yansıdığını söylemek mümkündür. Simon Garfield'a göre (2012:28), yazıların da cinsiyeti olabilir, kalın ve çıkıntılı yazı karakterleri genellikle eril; ince, süslü, yumuşak ve kıvrımlı yazı karakterleri ise dişil olarak değerlendirilmektedir. Bu duruma Görsel 3'te bulunan tipografik Doodle tasarımları örnek gösterilebilir. Müzeyyen Senar'ın 100. Doğum Günü için feminen (Görsel 3a) ve Gama Pehlwan'ın 144. Doğum Günü (Görsel 3b) için hazırlanan tipografik tasarımında maskülen bir yaklaşım kullanıldığını görmek mümkündür.

a)

b)

Görsel 3. a) Müzeyyen Senar'ın 100. Doğum Günü, (Müzeyyen Senar's 100th Birthday, 2018). b) Gama Pehlwan'ın 144. Doğum Günü, (Gama Pehlivan's 144th Birthday, 2022).

2. GOOGLE ARAMA MOTORU VE GOOGLE DOODLE

Google, 1998 yılında bilgiye daha kolay erişim sağlanması amacıyla kurulan uluslararası bir arama motorudur. Larry Page ve Sergey Brin tarafından Amerika'nın Kaliforniya eyaletinde kurulmuştur (Vise ve Malseed, 2006: 30). Bu arama motorunun ilk adı "web sayfalarından gelen ya da gerideki bağlantılardan" anlamına gelen "BackRub" iken (Shmueli, 2017: 18), bu isim 1997 yılında bir matematik terimi olan "Googol" kelimesinden esinlenilerek tasarlanmış ve Google olarak değiştirilmiştir (Sapet, 2012: 34).

Google arama motorunu ziyaret eden kullanıcılar ana sayfada günün anlam ve önemine yönelik tasarlanan Doodle'lar ile karşılaşmaktadır. Google bu tasarımları "Doodle'lar, tatil günlerini ve yıl dönümlerini kutlamak, ünlü sanatçıları, kâşifleri ve bilim insanlarını anmak amacıyla Google logosunda yapılan eğlenceli, şaşırtıcı ve bazen de spontane değişiklikler" olarak tanımlamaktadır (Google Doodle, t.y.). Ryan'a (2015:79) göre, "Google logosunun özel günleri vurgulamak için kullanılan yaratıcı varyasyonlarıdır". Carvalho, Soares, Neves ve Medeiros'a (2018) göre, Google Doodle, Google'ın logosu üzerinde sanatsal varyasyonlar oluşturarak takipçileri ile etkileşim kurmayı amaçladığı bir yaklaşımdır (Carvalho, Soares, Neves ve Medeiros, 2018: 509-510). Dolayısıyla Google Doodle, özel günler ya da ünlü sanatçı, bilim insanları ve sporcuları kutlamak ya da anmak amacıyla günün anlam ve önemine yönelik oluşturulan tasarımlar olarak tanımlanabilir. Ayrıca Google arama motorunda aynı tarihte farklı ülkeler için farklı tema ve içeriklerde tasarımlar yayınlayabilmektedir. Google, bölgesel ve kültürel farklılıkları göz önünde bulundurarak belirli ülkeler için farklı Doodle tasarımları sunmaktadır. Bu doğrultuda, Türkiye'de yayımlanan Doodle illüstrasyonları ile diğer ülkelerde gösterileler farklılık gösterebilmektedir. Dolayısıyla tasarımların her ülkenin toplumsal dinamiklerini yansıtacak şekilde şekillendiğini söylemek mümkündür.

Görsel 4. Google Doodle tasarımlarından örnekler (Google Doodle, t.y.).

"Doodle" teriminin kökeni 17. yüzyıla dayanmaktadır. İngilizce kökenli "Dudle ve "dawdle" kelimelerinden gelen "karalama" anlamındaki Doodle, "zamanı boşa harcamak" ve "basit adam" anlamlarını taşımaktadır (Online Etimoloji Sözlüğü, t.y.). Türk Dil Kurumu (2023), karalama kelimesini; "üstünde düzeltmeler yapılan, temize çekilmiş yazı taslağı, müsvedde" olarak tanımlamaktadır. Sharpe'a göre, Doodle "Siyah beyaz veya renkli, organik veya geometrik formda, anlamlı, gevşek hareket eden çizgiler, tekrar eden desenler, ayrıntılı şekiller ve basit görüntülerle sanat formları oluşturarak zihindeki

düşünceyi harekete geçiren bir çizim aktivitesidir” (Sharpe, 2017: 9-10). Bu tanımlardan hareketle Doodle terimi; alfabeler, işaret ve sembollerin anlık olarak gelişigüzel bir şekilde kâğıda aktarılması, düşüncelerin ve duyguların görsel olarak dışavurumu şeklinde açıklanabilir.

Google Doodle ilk kez 1998 yılında Nevada’da düzenlenen “Yanan Adam” (Burning Man) Festivali için tasarlanmıştır (Görsel 5). Bu tasarımda Google logosunun ikinci “o” harfinin arka planına yerleştirilen basit bir figür kullanılmıştır (Gonçalves, 2012: 188-189). Google, yoğun ilgi gören tasarımlarına yenileri ekleyerek zaman içinde zengin bir Doodle arşivi oluşturmuştur. Doodle tasarımları, yalnızca Google tasarım ekibi tarafından değil, aynı zamanda şirketin farklı sanatçılar ve profesyonellerle gerçekleştirdiği iş birlikleri kapsamında da oluşturulmaktadır. Bu bağlamda, Doodle tasarımlarının üretim sürecine yerel sanatçılar ve çeşitli disiplinlerden profesyoneller de katkı sağlayabilmektedir. Google, bireysel katılımı teşvik ederek, kullanıcıların e-posta yoluyla kendi tasarımlarını iletmelerine olanak tanımakta ve bu sayede Doodle’ların içerik çeşitliliğini artırmayı amaçlamaktadır.

Görsel 5. İlk Google Doodle çalışması “Yanan Adam (Burning Man)” (Burning Man Festival, 1998).

1998’den bu yana yapılan tüm “doodle”lar “Google Doodle” websitesinde arşivlenmektedir. Bu platformda “Doğum Günü, Bağımsızlık Günü, Milli Günler, Yıl Dönümü, Kutlamalar, Mevsimler ve Gökyüzü Olayları, Google Doodle Oyunları, Uluslararası Oyunlar, Özel Günler ve Sosyal Mesaj” konularında tasarımlar bulunmaktadır. 2025 yılında yayınlanan Sosyal Mesaj İçeren Konularda Etkileşimli “Google Doodle” adlı makalede elde edilen verilere göre, tasarımlar arasında en çok “Doğum Günü” temalı tasarımlara rastlanmakta; bunu “Özel Günler” temasına dayalı doodle’lar izlemektedir. “Özel Günler” konusu kapsamında “Anneler Günü, Babalar Günü, Sevgililer Günü, gibi konulara yönelik tasarımlar yapıldığı görülmektedir. Araştırmada 1998-2021 yılları arasında yayınlanan 4.000’e yakın Google Doodle olduğu tespit edilmiş ve tasarımlarından 834 adetinin özel günler temalı olduğu ortaya konulmuştur (Bal ve Alpaslan, 2025: 376-378).

3. YÖNTEM

Bu araştırma Google tarafından tasarlanan Doodle’larda toplumsal cinsiyet rollerinin nasıl temsil edildiğini ve bu yaklaşımlar ile yeniden üretilen mitleri tespit etmeyi amaçlamaktadır. Çalışmada, amaçlı örneklem kullanılmış olup bu yöntemin seçilme nedeni, toplumsal cinsiyet rollerinin belirgin şekilde temsil edilebileceği özel günler arasında bilinçli bir seçim yapmaktır. Anneler Günü ve Babalar Günü, geleneksel olarak kadınlık ve erkeklik rollerine atfedilen belirli toplumsal beklentileri yansıtan günler arasında yer almakta olup, bu bağlamda cinsiyetçi yaklaşımların görsel ve anlamsal düzeyde daha net analiz edilebileceği düşünülmektedir. Bu nedenle, 2000-2023 yılları arasında Google tarafından bu özel günler için farklı ülkelerde gösterilen tüm Doodle’lar analiz kapsamında değerlendirilmiştir.

Google tarafından yapılan ilk Doodle tasarımları 1998 yılında başlamış olsa da, Anneler Günü ve Babalar Günü için ilk tasarımların 2000 yılında yapıldığı görülmektedir. Bu nedenle araştırma bu özel günler için başlangıcından günümüze, yani 2000-2023 yılları arasında yapılan doodle’lar ile sınırlı tutulmuştur. Google tarafından yapılan tüm Doodle’lar arasından 70’ini “Anneler Günü” ve “Babalar Günü” konulu tasarımlar oluşturmaktadır. Bunların 37’si Anneler Günü ve 33’ü Babalar Günü içindir. Çalışmada, öncelikle bu 70 tasarım ön incelemeye tabi tutularak aralarında cinsiyetçi yaklaşım içerenler tespit edilmiştir. Cinsiyetçi bir yaklaşım içerdiği tespit edilen tasarımlardaki örtülü anlamları ortaya çıkarmak amacıyla göstergebilimsel analiz yöntemi kullanılmıştır. Bu noktada, Roland Barthes’ın düz anlam, yan anlam ve mit düzeyinde anlamları incelemesini içeren göstergebilim yaklaşımı referans alınmıştır (Tablo 1).

Tablo 1. Roland Barthes’ın gösterge şeması (Barthes 1996).

Göstergeler ile iletilmek istenen düşüncenin açıklanması için göstergebilim metodundan yararlanılır (Arslan ve Bal, 2021: 526). Göstergebilim, göstergelerin yerine karşılık gelen, derinlerde saklı olan anlamı meydana çıkarmaktadır.

Pierre Guiard’a göre göstergebilim; diller, dizgiler, belirtilerin oluşturduğu gösterge dizelerin analizini yapan bir bilimdir (Guiraud, 2016: 8). Mehmet Rifat’a göre ise göstergebilim, anlamları çözümlemenin yanında, okuma ve analiz şekilleri ile kapsayıcı, tutarlı önermeler ağının ortaya konulmasıdır (Rifat, 2002: 19). Bu tanımlardan hareketle

göstergebilimin, göstergelerin anlamlarının dilbilimi kuramlarına dayandırılarak analiz edilmesini konu alan bir bilim dalı olduğu ifade edilebilir.

Göstergebilim, bir bilim dalı olarak ilk kez 20. yy sonlarına doğru ortaya çıkmıştır. ABD’li dil bilimci Charles Sanders Peirce ve İsviçreli dil bilimci Ferdinand de Saussure tarafından göstergebilimi temellendiren adımlar atılmıştır (Sığırcı, 2016: 30). Bu sürecin devamlılığına Fransız dil bilimci Roland Barthes (1915-1980) önemli katkılar sağlamıştır. Barthes göstergeleri düz anlam, yan anlam ve mit boyutunda anlamlandırmaktadır (Tablo 1). Düz anlam, göstergenin zihinde canlanan ilk anlamını oluştururken, yan anlam ise toplumsal bir uzlaşımaya dayalı olarak zihinde beliren anlamı ifade etmektedir (Barthes, 2016: 67). Bu anlam düzeyleri birbirinden ayrılmaz bir bütün olmakla beraber asıl verilmek istenen mesaj yan anlam düzeyinde gizlidir (Kurt, 2019: 30). Örneğin, bir kurumsal kimlik tasarımında mavi renk kullanımının yan anlam düzeyinde verilmek istenen mesajı aslında sakinlik, huzur ve güven gibi anlamlar içerebilmektedir. Mit boyutunda ise mavi, sadakat, iffet, sağduyu, erdem gibi manalara sahip olmakla birlikte gökyüzü, gök tanrı ilişkisi, ölümden sonraki hayatı da temsil edebilmektedir. Göstergebilimsel analiz yöntemi, resimden heykele, reklamlardan filmlere ve logo tasarımlarına kadar her türlü görsel ve dilsel iletişimin düz anlam, yan anlam ve mit boyutlarını çözümlmek için kullanılmaktadır.

4. BULGULAR

Araştırmada öncelikle, 2000-2023 yılları arasında “Anneler Günü” ve “Babalar Günü” için yapılan 70 tasarımın kaç tanesinde cinsiyetçi bir yaklaşımın sergilendiğini tespit etmek için doodle’ların yıllara göre dağılımının yer aldığı bir tablo oluşturulmuştur (Tablo 2). Tablo, “cinsiyetçi yaklaşım içeriyor” ve “cinsiyetçi yaklaşım içermiyor” sütunlarına ayrılarak her bir cinsiyetçi tasarım için (X) sembolü kullanılmış; paylaşılan tasarımlardan Anneler Günü’ne yönelik 27 adet, Babalar Günü’ne yönelik ise 22 adet tasarımda cinsiyetçi bir yaklaşımı vurgulayan sembol ve görsellerin kullanıldığı tespit edilmiştir. Bu noktada, benzer anlamlara sahip görseller içeren tasarımlar belirlenerek toplam dokuz grupta toplanmıştır. Bu grupta; çiçekler, hayvanlar ve yavruları, çeşitli bitki ve meyveler, annenin aktif konumda olduğu tasarımlar, ev araç ve gereçleri, renklerin cinsiyetçi bir sembol olarak kullanımı, babanın eğlenceli aktiviteler yaparken resimlendiği tasarımlar, babanın pasif konumda resimlendiği tasarımlar, babanın çeşitli işler ile ilişkilendirildiği göstergeler temel alınarak yapılmıştır.

Tablo 2. 2000-2023 yılları arasındaki Google “Anneler Günü” ve Babalar Günü” konulu doodle tasarımları
(Tablo yazarlar tarafından hazırlanmıştır).

Yıl	Anneler Günü			Babalar Günü		
	Google Doodle	Cinsiyetçi Semboller içeriyor	Cinsiyetçi Semboller içermiyor	Google Doodle	Cinsiyetçi Semboller içeriyor	Cinsiyetçi Semboller içermiyor
2000		X				X
2001		X			X	
2002		X			X	
2003		X			X	
2004		X			X	
2005		X			X	
2006		X			X	
2007		X			X	
2008		XX			X	
2009		X			X	X
2010		XXX	X		X	
2011		X			X	
2012		X	X		X	
2013		XX			X	
2014		XXX	X		XXX	
2015		X			X	
2016		X	XX		X	X
2017		X	X		XX	
2018		X			X	
2019			X			XX
2020		X	X			XX
2021			X			XX
2022			X			X
2023		X			X	
2000-2023		27	10		22	10
		37			32	

Google’ın “14 Mayıs Anneler Günü” için farklı yıllarda çeşitli çiçekler kullanılarak toplamda 12 doodle yaptığı görülmektedir (Görsel 6). Bu tasarımlarda çiçekler “Google” logosunun harflerinin yerine kullanılmıştır. Gül, lale, orkide gibi gösterenler içeren bu

tasarımlarda çiçekler; düz anlam düzeyinde doğada bulunan renkli ve hoş kokulu bitkilerdir. Yan anlam düzeyinde ise çiçekler, kadınlara özgü olan feminenlik, narinlik, zarafet ve güzellik gibi kavramları sembolize etmektedir (Tablo 3). Kadın için atfedilen bu anlamlar, sözlü dilde “kadınlar çiçektir” gibi ifadelerle karşılık bulunmaktadır. Dolayısıyla Görsel 6’da yer alan Google Doodle tasarımlarının toplumsal cinsiyet rollerini “kadınlar çiçektir” yargısı ile destekler nitelikte olduğunu söylemek mümkündür. Anlamlandırmanın mit düzeyinde, bitkilerin edilgen yapısı, kadına atfedilen pasif, uysal, sessiz ve uyumlu kişilik özellikleri ile ilişkilendirilmektedir. İncelenen tasarımlarda, kadına toplum tarafından güzel-çirkin, kırılğan- dayanıklı, kusursuz-kusurlu gibi ikili karşıtlıkları üzerinden cinsiyetçi yaklaşımları pekiştiren bir bakış açısı dayatılmaktadır.

Görsel 6. Çiçek imgelerinin kullanıldığı “Anneler Günü” Doodle tasarımları (Mother’s Day t.y.)

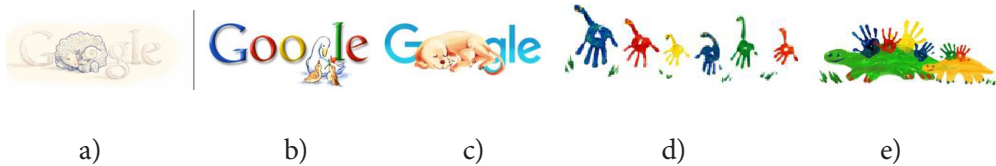
Tablo 3. Çiçek imgelerinin kullanıldığı “Anneler Günü” Doodle tasarımlarının göstergebilimsel analizi (Tablo yazarlar tarafından hazırlanmıştır).

Gösterge	Düz Anlam	Yan Anlam
Gül	Doğada bulunan renkli ve hoş kokulu bitkiler	Kadınlara özgü olan feminenlik, narinlik, zarafet ve güzellik
Lale		
Çiçek		
Orkide		

Google’ın Anneler Günü için tasarladığı, hayvanlar ve yavruları görsellerinin kullanıldığı doodle’lar Görsel 7’de verilmiştir. Anne-çocuk arasındaki bağ insanlarda olduğu gibi hayvanlarda da yavruların büyümesi ve yaşama güdüsünün oluşumunda büyük önem taşımaktadır. Dolayısıyla yeni doğan bireyin yaşama gücünün yüksek olmasında anne-çocuk/yavru arasındaki iletişimin etkisinin büyük olduğunu söylenebilir. Google’ın Anneler Günü’ne özel hazırlanmış olduğu tasarımlarda koyun, kuğu, köpek, dinozor illüstrasyonlarının yanında bu canlıların yavruları olan kuzu, kuğu yavrusu, yavru köpek ve yavru dinozorların resmedildiği görülmektedir (Görsel 7). Bu tasarımda kullanılan

hayvanlar kuş türleri ya da memeli hayvanlardan oluşmaktadır. Kuzu ve köpek memeli hayvanlar grubuna girerken, kuğu, ördek ve dinazor memeli olmayan hayvanlar grubuna girmektedir. Koyun-kuzu, kuğu- kuğu yavrusu, köpek-yavru köpek, dinazor-yavru dinazor gibi anne-yavru ilişkisinin gösterenlerine sahiptir. Tasarımlar düz anlam hayvanlar aracılığıyla anne ve yavru/çocuk ilişkisini göstermektedir. Yan anlam düzeyinde bağlılık, koruyuculuk, şefkat, merhamet, sadakat, koşulsuz sevgi vb. anlamlar taşımaktadır (Tablo 4). Dolayısıyla tasarımlarda dişi- erkek-yavru üçgeninde annenin yavru üzerindeki rol ve görevleri vurgulanmaktadır. Ayrıca tasarımda kullanılan koyun, kuğu, köpek ve dinazor hayvanlarının doğum sonrası eşleri (erkek) tarafından terk edilerek tüm sorumluluğun dişiye kalması dikkat çeken önemli bir noktadır. Doğada doğumdan sonra eşlerine yardımcı olan ve onların her türlü ihtiyacını karşılayan erkek hayvanlar¹ da mevcut olmasına rağmen, yavru bakımında tüm sorumluluğu dişiye yükleyen hayvanların seçilmiş olması toplumsal cinsiyet rollerini pekiştirir niteliktedir (WWE, t.y.). Sözlü dilde bir söylem olan “yuvayı dişi kuş yapar” genellemesi incelenen Doodle tasarımlarında desteklenmiş durumdadır. Erkek ve dişi kuşların yuva yapımında eşit roller üstlendiği durumundan hareketle, doğaya bakıldığında bu söylemin doğru olmadığı görülmektedir.

Görsel 7d’de Google logosu üzerinde el baskısı görselleri kullanılarak “Babalar Günü” için oluşturulan bir Doodle bulunmaktadır. Düz anlam boyutunda, baba ve çocuğu temsilen el baskısı yöntemiyle oluşturulmuş dinazor figürlerinden oluşan tasarım; yan anlam düzeyinde cesaret, iş birliği ve destek mesajlarını vermektedir (Tablo 4). Aynı yıl, aynı yöntem ve stilde Anneler Günü için yapılan illüstrasyona bakıldığında (Görsel 7e) anne ve yavru dinazorun bitişik şekilde resimlendiği görülmekte iken, baba ve çocukları temsil eden dinazorların ayrı ve sıra halinde resimlenmiş olması dikkat çekmektedir. Mit düzeyinde anne her zaman yavrunun yanı başında iken babanın bireysel olması; geleneksel olarak anne figürüne atfedilen koruyucu, besleyici ve güven verici rolleri desteklerken, baba figürünün bireyselliğini ve bağımsızlığını vurgulamakta, babanın anneye kıyasla çocuklara daha uzak bir figür olduğu mesajını iletmektedir.

Görsel 7. Hayvan ve yavrularının kullanıldığı Doodle tasarımları (Mother's Day t.y.).

¹ Yavrularının tüm bakımını üstlenen maymun türlerinden olan “Marmosetler”dan, yumurtaları korumak için iki ay boyunca kuşçaya yatarak aç kalan “İmparator Penguen” hayvanına, çocukların büyümesi ve gelişiminde eşine yardımcı olan “Kutup Kurdu” canlısına kadar doğadaki hayattan birçok örnek verilebilir (<https://www.worldwildlife.org/stories/5-remarkable-animal-dads>)

Tablo 4. Hayvan ve yavrularının kullanıldığı Doodle tasarımlarının göstergebilimsel analizi (Tablo yazarlar tarafından hazırlanmıştır).

Gösterge	Düz Anlam	Yan Anlam
a) Koyun ve kuzu	Koyun türünde bir hayvan, anne ve yavru/çocuk ilişkisi	Sevgi ve bağlılık, beslenme ve bakım, koruma ve kollama, merhamet, eğitim ve öğrenme, tolerans, sadakat, aidiyet
b) Kuğu ve kuğu yavrusu	Kuğu türünde bir hayvan, anne ve yavru/çocuk ilişkisi	
c) Köpek ve yavru köpek	Köpek türünde bir hayvan, anne ve yavru/çocuk ilişkisi	
d) Renkli el baskıları	Baba eli ve çocuk eli	Hareket, destek, cesaret, güç
e) Dinazor ve yavru dinazor	Dinazor türünde bir hayvan, anne ve yavru/çocuk ilişkisi	Sevgi, koruma, birliktelik

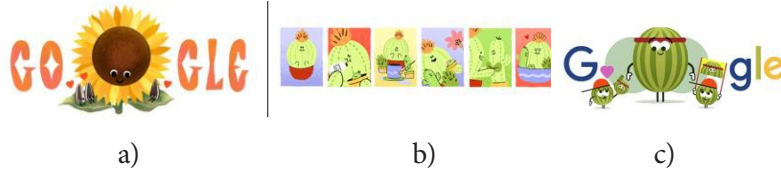
Google'ın "14 Mayıs Anneler Günü" ne özel hazırladığı Doodle tasarımlarında incelenen bir diğer grup, bitki ve meyve göstergelerinden oluşan tasarımlardır. Bu grupta ayçiçeği, kaktüs ve karpuz görselleri ile hazırlanan Doodle'lar bulunmaktadır (Görsel 8). Bu üç tasarımda da insan olmayan varlıklara insani özellikler yüklenerek, esasen edebi dilde kullanılan bir retorik figür olan kişileştirme yapılmıştır. Retorik figürler, görsel dilde dikkat çekmek, anlamı zenginleştirmek, duygusal bir etki yaratmak ve ikna etmek için kullanılırlar (Çeken, 2016: 3). Retorik figürlerden biri olan kişileştirme; nesnelerin veya markaların insan özellikleriyle donatılması ve izleyiciyle duygusal bir bağ kurma amacıyla kullanılabilir (Ersan, 2022: 1741).

Ayçiçeği bitkisi ile yapılan doodle tasarımında (Görsel 8a) bitkinin, "Google" logosunun ikinci "O" harfinin yerine kullanıldığı, çekirdeklerin ise ayçiçeğinin yaprakları üzerine yerleştirildiği görülmektedir. Burada; ayçiçeği anneyi, onun parçası olan çekirdekleri ise çocuklarını temsil etmektedir. Düz anlam düzeyinde ayçiçeği, büyük ve sarı çiçekleriyle tanınan, gövdesi yüksek ve yaprakları genellikle uzun olan bir bitki türüdür. Orta kısmının dizilişi itibarıyla altın orana bir örnek olan ayçiçeği bitkisinin çiçek kısmı gün içinde güneşin konumunu göre doğudan batıya doğru yönünü değiştirmektedir. Gece-leri ise, bu eylemi aksi yönde gerçekleştirerek sabah bulduğu konuma geri dönmektedir. Bu durumla bağlantılı olarak yan anlam düzeyinde ayçiçeği pozitif, parlak, umut veren ve güneşi temsil eden duyguları çağırıştırır (Tablo 5). Ayçiçeği aynı zamanda ünlü ressam Van Gogh'un tablolarına da konu olmuştur. Ressamın en bilinen eserlerinden olan "Sunflowers" (Ayçiçekleri) iki seri natürmort resmini konu almaktadır. Van Gogh, hayranı olduğu ünlü Fransız ressam Paul Gauguin'i etkilemek amacıyla yaptığı bu çalışmalarda kullanmış olduğu sarı renk ile mutluluk, adanmışlık ve sadakati ifade etmiştir. Bu bilgilerden hareketle Görsel 8a'deki "Anneler Günü" için kullanılan ayçiçeği bitkisi bulunduğu ortama neşe katan, güneşi, güzelliği, umudun sembolü olarak temsil edilmiştir. Bu durum; toplumda annenin sürekli güleryüzlü ve pozitif olması beklentisi ile

ilişkilendirilmiştir. Arıca ayçiçeği, Yunan mitolojisinde kul köle olmayı temsil ederken, Çin’de ölümsüzlük anlamına gelmektedir (Özkan, 2012’den akt. Yıldız, 2020). Birçok alanda kullanıma sahip olan ayçiçeği bitkisi, hammaddesi olan çekirdek ve yağ üretiminin dışında ekmek yapımı, kabuk ve yapraklarından boya elde edilmesi, tıbbi ilaç yapımında kullanılmaktadır. Dolayısıyla, “Anneler Günü” için ayçiçeği bitkisini kullanması ile annenin çok yönlülüğü, pozitifliği, doğurganlığı ve üretkenliğine de vurgu yapılmaktadır. Anlamlandırmanın mit düzeyinde annenin ev işleri ve çocuk bakımının yanı sıra kişisel gelişim ve mesleki kariyer için zaman yaratmaya çalışması, ayçiçeği bitkisinin bu çok yönlü özelliği ile ilişkilendirilmiş, aile içinde toparlayıcı, bütünleştirici ve birleştirici olması yönünde roller yüklemiştir. Ayrıca çekirdeklerin çocukları temsil etmesi; çocuğun annenin bir parçası olduğunu ifade etmektedir.

Görsel 8b’de bulunan Doodle tasarımında kaktüs bitkisi kullanılmıştır. Google harflerine yer verilmeyen tasarımda, harfleri temsilen büyük ve küçük birer kaktüsün yer aldığı altı sahneden oluşan illüstrasyonlar bulunmaktadır. Animasyon da içeren bu çalışmada kaktüs bitkilerine yavru ve anne rolleri yüklenmiştir. Düz anlam boyutunda, kaktüs dikenli bir tür bitki iken, yan anlam düzeyinde kaktüs bitkisinin stresi azaltması, oda içi nem dengesini koruması, kan şekeri dengelemesi gibi özelliklerinin annenin çocuğuna verdiği huzur ve güven duygusuyla ilişkilendirildiği söylenebilir. Mit düzeyinde; kaktüs bitkisinin çorak ve zorlu ortamlarda yetişebilmesi; anneye yüklenen dayanıklılık, dirençli olma ve zorluklarla başa çıkma rollerini temsil etmektedir.

Görsel 8c’de yer alan tasarımda, baba ve çocuk karakterleri bir meyve üzerinde kişileştirilerek tasarlanmıştır. Düz anlam boyutunda, karpuzdan oluşan baba karakter ortada durarak çocuklarına bakmakta, oyun halinde olan kız çocuk babaya bakarken, erkek çocuk ise üzerinde babanın resminin olduğu bir pankart ile babaya tezahürat yapmaktadır. Çocukların başının üzerinden babaya doğru kalpler çıkmaktadır. Doodle, yan anlam düzeyinde babanın çocuklar tarafından gördüğü ilgi ve sevgiyi ifade etmektedir (Tablo 5). Bu noktada, baba figürünün yalnızca göz hareketleriyle animasyonlaştırıldığı, ancak vücut hareketi içermediği gözlemlenmektedir. Dolayısıyla, babanın herhangi bir fiziksel eylemde bulunmadan çocuklarının tezahüratına mazhar olduğu söylenebilir.

Görsel 8. Çeşitli bitki ve meyvelerin kullanıldığı Doodle tasarımları (Mother’s Day t.y.), b) Çeşitli bitki ve meyvelerin kullanıldığı Doodle tasarımları (Mother’s Day t.y.), c) Çeşitli bitki ve meyvelerin kullanıldığı Doodle tasarımları (Father’s Day t.y.),

Tablo 5. Çeşitli bitki ve meyvelerin kullanıldığı Doodle tasarımlarının göstergebilimsel analizi (Tablo yazarlar tarafından hazırlanmıştır).

Gösterge	Düz Anlam	Yan Anlam
a) Ayçiçek bitkisi ve çekirdekleri	Ayçiçek bitkisi türünde bir bitki, anne ve yavru/çocuk ilişkisi	Yavrunun/çocuğun gelişimi ve büyümesi ile ilgili, karşılıksız sevgi, duygusal bağ
b) Büyük ve küçük kaktüs	Kaktüs türünde bir bitki, anne ve yavru/çocuk ilişkisi	
c) Baba ve çocuklar	Çocuklar tarafından ilgi gören baba	Babaya olan karşılıksız sevgi

Anneler Günü için tasarlanan ve anne-çocuk illüstrasyonlarının kullanıldığı doodle'lar Görsel 9'da görülmektedir (Görsel 9). Görsel 9'da bulunan doodle'larda aynı tasarımın farklı ülkelerde uygulanmış versiyonları bulunmaktadır. Bu tasarımda anne çocuklarına kitap okumaktadır. Kız çocuğu annenin kucağında iken, erkek çocuğu, yüz üstü uzanır pozisyonda anneyi dinlemektedir (Görsel 9a). Konu olarak birbirinin aynısı olan bu üç tasarımda anne ve çocuklarının ten renklerinin değişiklik göstermesi; insan illüstrasyonlarının kullanıldığı tasarımlarda Google'ın her ırka hitap etmeye önem verdiğini göstermektedir. Anne ve çocuk göstergelerinin yer aldığı tasarımlar düz anlam bağlamında anne-çocuk arasındaki duygusal bağ, annenin çocuklarının eğitimi ile ilgilenmesi, onları bilgilendirmesi, kişisel gelişiminde yardımcı olması anlamlarını taşımaktadır. Yan anlam düzeyinde ise, destek, güç, birlik, özgüven ve hayal gücünün gelişmesini ifade etmektedir (Tablo 6). Bu tasarım; kadın ve erkeklere sunulan toplumsal cinsiyet rollerine göre, çocuğun gelişimi ile anne ilgilenirken; babanın ise, daha çok ekonomik ihtiyaçları üstlenen kişi rolünde olmasını desteklemektedir.

Görsel 9b'de ise, çocukların annelerine pasta yaparak Anneler Günü'nü kutladıkları görülmektedir. İllüstrasyonda etrafın kirlendiği, dağıldığı bir ortamda anne, üst bedeni eğilir pozisyonda çocuklarına ve pastaya doğru bakmaktadır. Araştırmalara göre, iletişimde sözcüklere düşen ağırlık ortalama % 10 iken, ses tonu % 30, beden dili % 60'lık bir oranı oluşturmaktadır (Cooper, 1989: 56). Bu bilgiden hareketle annenin çocuklarına verdiği değer tasarıma vücut dili ve hareketiyle yansıtılmıştır. Ayrıca ev dekoru, annenin giyimi ve pasta kremasının pembe renkte seçilerek pembe rengin kadınlara atfedilmesi; cinsiyetçi stereotipleri güçlendirmektedir.

Görsel 9. Anne ve çocuk illüstrasyonlarının kullanıldığı "Anneler Günü" Doodle tasarımları (Mother's Day t.y.)

Tablo 6. Anne ve çocuk illüstrasyonlarının kullanıldığı “Anneler Günü” Doodle tasarımlarının göstergebilimsel analizi (Tablo yazarlar tarafından hazırlanmıştır).

Gösterge	Düz Anlam	Yan Anlam
Anne ve çocuklar	a) Annenin çocuklarının eğitimi ile ilgilenmesi, öğretici olması.	Destek, güç, birlik, özgüven, farkındalık, hayal gücünün gelişmesi, ufkunun açılması, takdir edilme, kabul görme.
	b) Annenin çocuklarla ilgilenmesi	

Google’ın “Anneler Günü”ne özel tasarladığı Doodle’lar arasında incelenen bir diğer tasarım ise, içerdiği göstergelerin yoğunluğundan dolayı ayrı analiz edilmiştir. Anne figürü ile ilişkilendirilen ev araç ve gereçlerinin kullanıldığı bu doodle (Görsel 10), etkileşimli bir oyun olarak hazırlanmıştır. Google’ın ikinci “o” harfine yerleştirilen “başlat” butona basıldığında oyunda, kullanıcıya aşamaları geçmek adına buton seçenekleri sunulmaktadır. Seçilen butona göre, oyun ilerleyerek geçerek yeni aşamaya geçmektedir. Aşama sonunda kullanıcıya “Anneler Günü” için tasarlanan bir Doodle sunulmaktadır. Kullanıcı istediği takdirde tasarımı indirip paylaşabilmekte ya da yeni bir tasarım yapılabilmektedir. Tasarım gösterge boyutunda düğmeler, bardaklar, makas, fırça, maket bir çamaşır makinesi, kurutmalık, çaydanlık, makarna, çiçek, hediye paketi gibi malzemelerden oluşmaktadır (Tablo 7). Düz anlam düzeyinde ev araç gereçlerini içeren tasarım, yan anlam düzeyinde kadını temizlik ve yemek yapan, çiçek ve hediyeler alınan, evdeki düzeni sağlayan kişi olarak konumlandırmaktadır. Mit boyutunda ise tasarımın mekanik bir robot oyunundan oluşması; kadının ev işlerinde yorulmak bilmeden her işe yetişen, tüm sorumluluğu üstlenen “robot gibi” bir varlık olduğuna atıfta bulunarak kadına verilen toplumsal cinsiyet rollerini desteklemektedir.

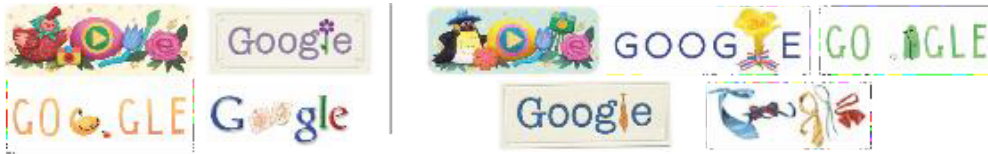
a) b) c) d)

Görsel 10. Ev araç-gereçlerinin kullanıldığı “Anneler Günü” Doodle tasarımları (Mother’s Day t.y.)

Tablo 7. Ev araç-gereçlerinin kullanıldığı “Anneler Günü” Doodle tasarımlarının göstergebilimsel analizi (Tablo yazarlar tarafından hazırlanmıştır).

Gösterge	Düz Anlam	Yan Anlam
a) Düğmeler, borular ve çarklar	Ev araç gereçleri, makine, robot	Dikiş nakış işleri ile kadının ilişkilendirilmesi, kadının robot gibi çalışması
b) Makas, fırça, bardaklar, kase, çamaşır makinesi	Ev araç gereçleri, yiyecek içecek malzemeleri	Kadının mutfak işleri, temizlik gibi ev işleri ile ilişkilendirmesi
c) Çamaşır kurutma makinesi, bardak, çaydanlık, hediye paketi		
d) Düğmeler, yemeklik makarna, çiçek		

Renklerin bir cinsiyet unsuru olarak kullanıldığı “Anneler Günü” ve “Babalar Günü” do-dle tasarımları Görsel 11’de verilmiştir. Anneler Günü için yapılan tasarımlarda pembe renk ve tonları görülürken, Babalar Günü için yapılan tasarımlarda mavi ve yeşil rengin tonları kullanılmıştır. Pembe renk düz anlam bağlamında kırmızı ve beyazın karışımından oluşan sıcak bir renk türünü ifade ederken, yan anlam düzeyinde kadınsılık, naiflik, hassasiyet, masumiyet, romantizm ve aşk gibi anlamları taşımaktadır. Mavi renk düz anlam düzeyinde üç ana renkten biri olup aynı zamanda soğuk bir renktir. Yan anlam düzeyinde ise mavi; sakinlik, rahatlık, otorite, güven anlamlarını taşımaktadır (Tablo 8). Tasarımlarda mavi renk ve tonları baba ile ilişkilendirilirken, pembe ve tonları anne ile ilişkilendirilmiş, bu durum toplumsal cinsiyet rolleri bağlamında pembe rengin kadını, mavinin ise erkeği temsil etmesini desteklemiştir. Geçmişte kız ve erkek çocukları için cinsiyetsiz (beyaz) renkler ve giysiler tercih edilirken, 19. yy. sonlarına doğru bu durum değişerek cinsiyetçi bir yaklaşım ile kız ve erkekler için pembe ve mavi rengin kullanımı başlamıştır. Ayrıca o dönemde günümüzdeki anlayışın tersine, erkekler için pembe, kızlar için ise mavi renk kullanımı söz konusudur (Paoletti, 2012: 20-83). 19. yüzyılın ikinci çeyreğinde bu durum kız için mavi, erkekler için pembe kullanımına dönüşmüştür (Frassanito ve Pettorini, 2008: 881-882). Bu bilgilerden hareketle özellikle toplumsal cinsiyet ve cinsiyet rolleri çerçevesinde ortaya çıkarılan ikili karşıtlıkların, tamamen kurgusal olarak inşa edildiği söylenebilir.

Görsel 11. Renklerin cinsiyet unsuru olarak kullanıldığı Doodle tasarımları (Mother's Day t.y.), (Father's Day t.y.)

Tablo 8. Renklerin cinsiyet unsuru olarak kullanıldığı Doodle tasarımlarının göstergebilimsel analizi (Tablo yazarlar tarafından hazırlanmıştır).

Gösterge	Düz Anlam	Yan Anlam
Mavi ve tonları	Renk	Sakinlik, rahatlık, otorite, verim, güven, derinlik, sonsuzluk.
Pembe, kırmızı ve mor ve tonlarından oluşan Renkler	Sıcak renkler	Kadınsılık, naiflik ve hassasiyet, masumiyet, romantizm ve aşk

Görsel 12’de görülen ve çeşitli yıllarda yapılmış 9 farklı doodle tasarımının ortak noktası babanın çocuk/çocuklarla keyifli etkinlikler yapıyor olmasıdır. Bu tasarımlarda, uçurtma uçurma, balık tutma, maketten yapılmış uçağa binme, denizde yüzmeye, oyun oynama, sahilde kumdan kale yapma, futbol oynama, kayıkla gezintiye çıkma, top oynamaya

gitme aktivitelerin yer aldığı illüstrasyonlar yapılmıştır. Tasarımlar düz anlam düzeyinde etkileşim, eğlence ve aktiviteyi içermekte iken, yan anlam düzeyinde, babanın çocukla eğlenceli aktiviteler yapan rolde olması, çocuğunun ilgi ve hobilerine katılıyor olmasıyla destekleyici bir ebeveyn olması anlamlarını taşımaktadır (Tablo 9). Bu tasarımlar arasında Görsel 12.f özellikle dikkat çekmektedir. Bu grupta incelenen diğer tüm doodle illüstrasyonlarında baba etkinliğe katılımcı konumda iken, bu illüstrasyonda şapkası ile yüzünün tamamını örtmüş olan baba, büyük bir deniz simidi üzerinde uyur/dinlenir konumda yatmaktadır. Deniz gibi tehlikeli olabilecek bir ortam içinde çocuk yanında aktif şekilde yüzerken babanın ona tamamen duyarsız kalmış olması dikkat çekmektedir. Bu durum; babanın çocuğunun güvenliği ve refahı için gerekli olan aktif gözetim ve koruma rolünden uzaklaştığını göstermekle birlikte, sorumluluk kısmının anneye yüklendiği toplumsal cinsiyet rollerini desteklemektedir.

Okul öncesi eğitim gören çocukların babalarıyla yaptıkları etkinliklerin incelendiği bir araştırmada, babaların çocukla oyun oynama, spor yapma, hayvanat bahçesi, piknik, parka gitme, tiyatro-sinemaya gitme, sohbet etme, resim ve deney yapma, kitap okuma, alışveriş yapma (birlikte oyuncak, kitap satın alma) etkinliklerini yaptıkları belirlenmiştir. Elde edilen verilen sonucunda babaların çocuklarıyla en fazla oyun oynama etkinliğini yaptıkları sonucuna varılmıştır (Şahin, Coşgun ve Kılıç 2017: 320-343). Bu araştırmadan hareketle, fiziksel bakım, besleme, eğitim vb. önemli sorumlulukların büyük bir çoğunluğunun daha çok annenin sorumluluğuna bırakıldığını söylemek mümkündür.

Görsel 12. Çeşitli aktivitelerin yer aldığı “Babalar Günü” Doodle tasarımları (Father’s Day, t.y.)

Tablo 9. Çeşitli aktivitelerin yer aldığı “Babalar Günü” Doodle tasarımlarının göstergebilimsel analizi (Tablo yazarlar tarafından hazırlanmıştır).

Gösterge	Düz Anlam	Yan Anlam
a) Uçurtma uçuran baba ve çocuk	Babanın çocukla zaman geçirmesi	Babanın destekleyici bir ebeveyn olması
b) Maket uçak arabaya binen baba ve çocuk		
c) Balık tutan baba ve çocuk		
d) Sahilde kumdan kale yapan baba ve çocuk		
e) Futbol oynayan baba ve çocuk		
f) Denizde yüzen çocuk ve yanında dinlenen baba		
g) Oyun oynayan baba ve çocuk		
h) Kayıkla gezintiye çıkan baba ve çocuklar		
i) Top oynamaya giden baba ve çocuk		

Google’ın “Babalar Günü”ne özel yayınladığı tasarımlarda bir diğer grupta incelenen doodle’lar babanın pasif olarak resimlendiği tasarımlardır (Görsel 13). Gösterge boyutunda tasarımlarda hamakta uzanan baba ve çim makinesi ile çim biçen çocuklar, koltukta oturan baba ve hediye veren çocuklar görülmektedir. Düz anlam düzeyinde oturan ve dinlenen baba figürünü içeren tasarımlarda yan anlam düzeyinde; baba figürü pasif, miskin, hizmet bekleyen, evin reisi konumundadır. Dolayısıyla tasarımlar mit boyutunda incelendiğinde erkeklere toplum tarafından verilen otoriter, katı, soğuk, miskin gibi cinsiyetçi roller görülmektedir.

Görsel 13. Baba ve çocuk illüstrasyonlarının kullanıldığı Doodle tasarımları (Father’s Day t.y)

Tablo 11. Baba ve çocuk illüstrasyonlarının kullanıldığı Doodle tasarımlarının göstergebilimsel analizi (Tablo yazarlar tarafından hazırlanmıştır).

Gösterge	Düz Anlam	Yan Anlam
1. Hamakta uzanan baba	Oturma, dinlenme, hediye kabul etme	Miskin, pasif, hizmet bekleyen, son sözü söyleyen, evin reisi.
2. Hamakta uzanan baba ve çim biçen çocuklar		
3. Hamakta dinlenen baba		
4. Koltukta oturan baba ve hediye veren çocuklar		

“Babalar Günü”ne yönelik tasarlanan bir diğer Doodle’da erkekler ile ilişkilendirilen çeşitli işler ile ilgili bir tasarım yapılmıştır (Görsel 14). Bu etkileşimli tasarımda, Google’ın ikinci “o” harfine yerleştirilen butona basıldığında bir eşleşme oyunu başlamakta; bir erkek figüre ait kafa, gövde ve bacaklar tıpkı bir yapboz oyunu gibi rasgele eşleştirmektedir. Bu eşleşmeler erkeğe uygun görülen roller ile sınırlıdır. Tasarım gösterge boyutunda tamir yapan, futbol oynayan, mangal yapan, kumsalda kahve içip dinlenen

baba illüstrasyonlarından oluşturmaktadır. Babanın bu meslek grupları ve günlük işlerle ilişkilendirilmesi; güçlü, becerikli, rahat ve sakin gibi yan anlamlara sahiptir (Tablo 12). Dolayısıyla bu tasarım “erkek bir şey bozulunca tamir eder”, “tamirci dükkânında erkek çalışır, futbol erkek oyunudur, mangal yapımından erkek sorumludur” gibi kalıp yargıları destekler niteliktedir.

Görsel 14. Çeşitli mesleklerle özgü unsurların kullanıldığı “Babalar Günü” Doodle tasarımı (Father’s Day t.y.)

Tablo 12. Çeşitli mesleklerin kullanıldığı “Babalar Günü” Doodle tasarımının göstergebilimsel analizi (Tablo yazarlar tarafından hazırlanmıştır).

Gösterge	Düz Anlam	Yan Anlam
a) Tamir yapan baba	Baba figürünün çeşitli aktiviteler ve dinlenme ile ilişkilendirilmesi	Güçlü, becerikli, sorumluluk sahibi
b) Futbol oynayan baba		Rekabetçi, eğlenceli, aktif.

Google’ın Google Doodle tasarımlarının örneklem olarak ele alındığı bu araştırmada, Anneler ve Babalar Günü özelinde belirginleşen cinsiyetçi yaklaşımların incelenmiştir. Bu tasarımlar farklı ülke ve kültürel değerlere sahip sanatçılar tarafından yapılmasına karşın cinsiyetçi temaların ortak olduğu gözlemlenmiştir. Dolayısıyla tasarımcıların bu-
lundukları toplumların etkisiyle benzer toplumsal cinsiyet rollerini tasarımlarına yansıttıklarını söylemek mümkündür. Toplumsal cinsiyet eşitsizliğine yönelik mesajlar barındıran tasarımların tasarımcılar tarafından bilinçli ya da bilinçsiz olarak tasarımlarında yer verdikleri ortaya konulmuştur.

5. SONUÇ

Toplumun en küçük yapı taşı olan ailenin, kentleşme, sanayileşme, teknolojik gelişme ve modernleşme süreçlerinden etkilenen bir yapı olduğu söylenebilir. Özellikle kadının çalışma hayatına dâhil olmasını sağlayan bu süreç, aile içi görev dağılımında birtakım değişikliklere neden olsa da kadının hem ev hem de iş hayatında üstlenmesi gereken pek çok sorumluluğu da beraberinde getirmiştir. Dolayısıyla geleneksel olarak anne hem ev işlerinden sorumlu, şefkatli, sevecen, narin, zarif ve güzel olması beklenen; hem çocukların fiziksel ve duygusal gelişimleri ile ilgilenmesi, hem de kariyer yapması gereken birey konumuna gelmiştir. Baba ise, ekonomik ihtiyaçları üstlenen, vakit buldukça

çocukla eğlenceli etkinlikler gerçekleştiren kişi konumundadır. Bütün bunlara ek olarak toplum tarafından, erkeğin, güçlü, koruyucu olması, her türlü zorluğa göğüs germesi gibi beklentiler söz konusudur. Dolayısıyla kadın ve erkek üzerindeki toplumsal cinsiyet rolleri, her iki cinsi de hayatın her alanında etkilemektedir.

Bu çalışmada, toplumsal cinsiyet rollerinin “Anneler Günü” ve “Babalar Günü” özelinde hazırlanan Google Doodle tasarımlarında nasıl temsil edildiği incelenmiş, konu ile ilgili derinlemesine analiz yapabilmek için göstergebilimsel yöntem uygulanmıştır. Google’ın “Anneler Günü” konulu Doodle tasarımlarında “anne” kavramı evde temizlik ve yemek yapan, çocuğun bakım, beslenme, ve eğitimiyle doğrudan ilgilenen, aynı zamanda çiçek ve hediyeler alınan kişi konumundandır. Bu tasarımlarda en çok yer verilen görselin çiçek olması, özellikle 2000-2009 yılları arasında tasarlanan Doodle’larda Anneler Günü için sadece değişken çiçek görselleri kullanılırken aynı yıl aralığında Babalar günü için, babanın pasif konumda dinlenirken, hediye kabul ederken, balık tutarken ya da çocuklarla oyun oynarken resimlenmesi cinsiyet ayrımcılığını destekler niteliktedir. Ayrıca çiçeğin narin, kırılgan ve edilgen yapısı, mit boyutunda kadınların tekdüze, sessiz ve uyumlu olması gerektiği mesajlarını taşımakta; güzel-çirkin, kırılgan-dayanıklı, kusursuz-kusurlu gibi cinsiyetçi yaklaşımı pekiştirici ikili karşıtlıkları desteklemektedir.

“Babalar Günü” konulu Doodle tasarımlarının geneline bakıldığında, baba figürü çoğunlukla oyun oynama, resim yapma, sohbet etme, alışveriş yapma, pikniğe gitme, spor yapma, balık tutma gibi etkinlikler yaparken resimlenmiştir. Baba figürü miskin, hizmet bekleyen, son sözü söyleyen, evin reisi rolünü üstlenen tarafta iken; çocukların bakım, besleme, eğitim gibi sorumluluklarının anneye bırakıldığı görülmektedir. Özetle, incelenen tasarımlarda erkekler eğlence, dinlenme ya da çeşitli meslek unsurları ile ilişkilendirilirken, kadınların çocuk bakımı, ve ev içi unsurlarla ilişkilendirildiği görülmektedir. Eleştirel bir bakış açısıyla, geçmişten günümüze kadınlara dayatılan bu rollerin cinsiyet eşitliği açısından kabul edilebilir olmadığı söylenebilir. Ayrıca, Google Doodle’larının sadece Google tarafından değil, aynı zamanda Google ile iş birliği yaparak bu projeye katılan yerel sanatçılar ve çizerler tarafından da tasarlanıyor olması, cinsiyetçi yaklaşımın yalnızca Google tarafından değil aynı zamanda dünyanın farklı bölgelerindeki çizerler tarafından da kabullenildiğini göstermektedir.

Cinsiyet eşitsizliği çocuklarda küçük yaşta kalıp yargıların oluşmasının yolunu açmaktadır. Çocuklar ebeveynlerini gözlemleyerek bu davranış biçimlerini hafızalarına kodlamaktadır. Anne ve babanın aile içi tutumlarının yanı sıra, çocuğun eğitim hayatı, okudukları ve gördükleri vasıtasıyla kadına ve erkeğe yönelik toplumda yerleşmiş kalıp yargıların zamanla yıkılması sağlanabilir. Bu nedenle kişilerin zamanın büyük bir bölümünü geçirdiği internet, televizyon ve sosyal mecralarda yer alan medya içeriklerinde

toplumda kalıp yargılara sebebiyet verebilecek cinsiyetçi söylem ve görsellerin kullanımından kaçınılması gerekmektedir. Günümüzde yaşanan toplumsal ve ekonomik dönüşümlerle yeni nesil gençlerin geleneksel düşünceleri reddettikleri görülmektedir. Kendi düşünce ve fikirlerini ortaya koymayı başaran, “Y” ve özellikle “Z” kuşağı olarak adlandırılan kesimin meslek seçimi konusunda kalıplaşmış fikirleri yavaş yavaş aştıkları söylenebilir. Bu gelişim ve değişimlere rağmen kadın ve erkeğe dayatılan toplumsal cinsiyet rolleri ve geleneksel kalıp yargıların varlığının tamamen ortadan kalktığını söylemek mümkün değildir.

KAYNAKLAR

- Arslan, A. (2004). Medyanın birey, toplum ve kültür üzerine etkileri. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 1(1), 1-12.
- Aypek Arslan, A. ve Bal, G. (2021). Pandemi döneminde toplumsal farkındalık oluşturmaya yönelik hazırlanan logoların göstergebilimsel analizi. *21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum*, 10(29), 523-541.
- Bal, G. ve Alpaslan, T. D. (2025). Sosyal Mesaj İçeren Konularda Etkileşimli “Google Doodle”. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 27(1), 369-391.
- Balaban, Y. ve Çelik, İ. (2020). İnternet başlangıcı ile canlandırmada yeni anlatım biçimleri; gif ve doodle bağlamında bir araştırma. *Turkish Studies - Information Technologies and Applied Sciences*, 15(4), 417-430. <https://doi.org/10.47844/TurkishStudies.46162>
- Barthes R. (1996). *S/Z*. (Çev. S. Öztürk Kasar), İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Barthes, R. (2016). Göstergebilimsel serüven. (Çev: M. Rıfat ve S. Rıfat), İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Burning Man Festival, (1998, 30 Ağustos). Google Doodle. 12 Haziran, 2023 tarihinde <https://doodles.google/doodle/burning-man-festival/?hl=tr> adresinden erişilmiştir.
- Carvalho, B. J. A. D., Soares, M. M., das Neves, A. M. M., ve Medeiros, R. P. (2013). Interactive doodles: a comparative analysis of the usability and playability of google trademark games between 2010 and 2012. In *International Conference of Design, User Experience, and Usability*, (508-517), Springer, Berlin, Heidelberg. https://doi.org/10.1007/978-3-642-39241-2_56
- Cif Türkiye. (2021, 23 Aralık). Şimdiye kadarki en güçlü Cif Krem! [Video]. Youtube. https://www.youtube.com/watch?v=St9Zaz48u_4
- Cooper, K. (1989). Sözsüz iletişim, (Çev: T. Yankı). İstanbul: İlgi Yayıncılık.
- Çeken, B. ve Özkan, İ. F. (2020). Reklamlarda kadın imgesinin masal karakteri olarak kullanımı: Cif ürün reklam incelemeleri. *SED Journal of Art Education*, 8(1), 56-65.
- Çeken, B. (2016). Görsel cinas ve sosyal afişlerde kullanımı. *Akdeniz Sanat Dergisi*, 9(18), 1- 10.

- Dedeoğlu, S. (2000). Toplumsal cinsiyet rolleri açısından Türkiye’de aile ve kadın emeği. *Toplum ve Bilim Dergisi*, 0(86), 139-170.
- Demiray, T. (1948a). İlkokula Temel Bilgiler “Yiyeceklerimiz ve Mutfak İşleri”. İstanbul: Türkiye Basımevi.
- Demiray, T. (1948b). İlkokula Temel Bilgiler “Ev Tertibi”. İstanbul: Türkiye Basımevi.
- Demirel, H. ve Pekasıl, A. (2024). Toplumsal cinsiyet algısı ve cinsiyetçi kelime kullanma sıklığının sosyodemografik değişkenler ve yaşam tarzları açısından incelenmesi: ankara örneği. *Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (36), 345-360. <https://doi.org/10.54600/igdirsosbilder.1437243>
- Deveci, E. ve Yorulmaz, Ö. (2021). Evaluation of perspective on gender inequality in turkey using latent class analysis. *Trakya Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 10(2), 130-144. <https://doi.org/10.47934/tife.10.02.05>
- Dinç, A. and Çalışkan, C. (2016). The perspectives of university students on gender roles. *Journal of Human Sciences*, 13(3), 3671. <https://doi.org/10.14687/jhs.v13i3.3801>
- Ersan, M. (2022). Reklam Tasarımında Bir Görsel Anlatım Yöntemi Olarak Kişileştirme. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 21(84), 1739-1753. <https://doi.org/10.17755/esosder.1003656>
- Father’s Day, (t.y.). Google Doodle. [https://doodles.google/search/?title_like=father adresinden erişilmiştir](https://doodles.google/search/?title_like=father+adresinden+erişilmiştir).
- Frassanito, P. ve Pettorini, B. (2008). Pink And Blue: The Color Of Gender. *Childs Nerv Syst*, 24, 881–882. <https://doi.org/10.1007/s00381-007-0559-3>
- Gama Pehlwan’s 144th Birthday, (2022, 22 Mayıs). Google Doodle. 12 Haziran, 2023 tarihinde <https://www.google.com/doodles/gama-pehlwans-144th-birthday> adresinden erişilmiştir.
- Garfield, S. (2012). Tam Benim Tipim. İstanbul: Domingo Yayınevi
- Gonçalves, G. M. P. (2012). The dialogue imperative: Trends and challenges in strategic and organisational communication. Labcom Books.
- Google Doodle, (1998, 30 Ağustos). <https://doodles.google/> 12 Haziran, 2023 tarihinde erişilmiştir.
- Guiraud, P. (2016). Göstergebilim. (Çev. M. Yalçın), Ankara: İmge Kitabevi.

- Güdücü, B. (2018). Biyolojik cinsiyet ve toplumsal cinsiyet. Dolunay Şenol ve Havva Eylem Kaya (Ed.), Toplumsal Cinsiyet Sosyolojisi içinde (ss. 14-33). Lisans Yayınları.
- Kırbaçoğlu Kılıç, L. ve Eyüp, B. (2011). İlköğretim Türkçe ders kitaplarında ortaya çıkan toplumsal cinsiyet rolleri üzerine bir inceleme. Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi, 2(3), 129-148.
- Kurt, N. O. (2019). 2010-2017 Yılları Arasında Yapılmış Çocuk Film Afişlerinin Göstergebilimsel Analizi (Yayın No. 580210) [Yüksek Lisans Tezi, Ordu Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Mora, N. (2005). Kitle iletişim araçlarında yeniden üretilen cinsiyetçilik ve toplumda yansıması. Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi, 2(1), 2-7.
- Mother's Day, (t.y.). Google Doodle. https://doodles.google/search/?title_like=mother%27s%20day adresinden erişilmiştir.
- Müzeyyen Senar's 100th Birthday, (2018, 16 Haziran). Google Doodle. 12 Haziran, 2023 tarihinde <https://doodles.google/doodle/muzeyyen-senars-100th-birthday/> adresinden erişilmiştir.
- Online Etimoloji Sözlüğü (t.y.) Doodle. <https://www.etymonline.com/tr> Çevrimiçi Etimoloji Sözlüğü içinde. 22 Mayıs, 2023, tarihinde <https://www.etymonline.com/search?q=doodle> adresinden erişilmiştir.
- Özel, F., Söylevi, S., Yılmaz, Ş., ve Akman, G. (2021). Toplumsal cinsiyetin gebelik, doğum ve doğum sonu dönemde kadın sağlığına etkisi. Samsun Sağlık Bilimleri Dergisi, 6(1), 51-60. <https://doi.org/10.47115/jshs.971559>
- Paoletti, J. (2012). Pink and blue: telling the boys from the girls in America. Indiana: University Press.
- Reklamlarla Yaşıyorum, (2016, 31 Mayıs). Sıvı Deterjan Pınar Altuğ Benim Süper Annem Reklamı 2016 [Video]. Youtube. <https://www.youtube.com/watch?v=LsU-ce-oduHg>
- Rıfat, M. (2002). Gösterge eleştirisi. İstanbul: Tavanarası Yayıncılık.
- Ryan, D. (2015). Google Doodles: evidence of how graphemes' colour, shape, size and position can interact to make writing multidimensional. Writing Systems Research, 7(1), 79-96. <https://doi.org/10.1080/17586801.2014.912578>
- Sezgin, D. (2015). Toplumsal cinsiyet perspektifinde sağlık ve tıbbiştirme. Sosyoloji Araştırmaları Dergisi, 18(1). <https://doi.org/10.18490/sad.63338>

- Sharpe, J. (2017). Doodle art and lettering with Joanne Sharpe: inspiration and techniques for personal expression. Ohio: North Light Books
- Shmueli, B. (2017). Measuring the effect of cultural adaptation on user engagement: the Google Doodle case [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Taipei National University of the Arts.
- Sığircı, İ. (2016). Göstergebilim uygulamaları, metinleri, görselleri ve olayları okuma. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Şahin, F. T., Coşgun, A. A. ve Kılıç, Z. N. A. (2017). Babaların çocuklarıyla vakit geçirme durumlarına ilişkin görüşlerinin incelenmesi. Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, 37(1), 320-343.
- Türk Dil Kurumu (t.y.). Cinsiyet. Sozluk.gov.tr Güncel Türkçe Sözlük içinde. 7 Nisan, 2023, tarihinde <https://sozluk.gov.tr/?ara=cinsiyet> adresinden erişilmiştir.
- Veur, D., Vrethem, K., Titley, G., ve Tóth, G. (2009). Toplumsal cinsiyet konu(şma)ları: gençleri etkileyen toplumsal cinsiyete dayalı şiddet hakkında bir kılavuz (Çev. Ş. Kıymaz Bahçeci). İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Vise, A. ve Malseed, M. (2006). Google hikâyesi. (çev. G. Köse), İstanbul: Koridor Yayıncılık.
- WWF. (t.y). 5 remarkable animal dads. <https://www.worldwildlife.org/stories/5-remarkable-animal-dads>
- Yıldız, I. (2022). Toplumsal cinsiyet eşitsizliği ve Türkiye: insani gelişme endeksi üzerinden bir değerlendirme. Bandırma Onyediy Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi, 5(2), 1-20. <https://doi.org/10.38120/banusad.1204847>
- Yıldız, Y. (2020). Türkçe bitki adlarının anlam bilimi açısından incelenmesi (Yayın No. 626549) [Doktora Tezi, Sakarya Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.